

Adroddiad Monitro Blynyddol Cynllun Iaith Gymraeg Cyngor Sir Fynwy

2012 – 2013

monmouthshire

Rheolaeth Fersiwn

Teitl	Adroddiad Monitro Blynyddol Cynllun Iaith Gymraeg Cyngor Sir Fynwy 2012 - 2013
Diben	Dogfen gyfreithiol sydd ei hangen dan Fesur yr Iaith Gymraeg 2011
Perchennog	Cyngor Sir Fynwy
Cymeradwywyd gan	Cabinet
Dyddiad	5 /6 /2013
Fersiwn Rhif	Un
Statws	Fersiwn swyddogol
Amllder Adolygu	Blynyddol
Dyddiad adolygiad nesaf	30/06/2014
Ymgynghoriad	<i>GAVO, Grŵp Cydraddoldeb ac Amrywiaeth Sir Fynwy (MEDG), e-bost i'r holl randdeiliaid, Timau Rheolaeth Adrannol, Rhwydwaith Siaradwyr Cymraeg Sir Fynwy.</i>

1.	Cydymffurfiaeth â'r Cynllun Iaith Gymraeg	6
	• Cynllun Gweithredu	6
2.	Gwasanaethau Rheng Flaen Iaith Gymraeg	
	• Gwasanaeth Ieuenctid	17
	• Dangosyddion Iaith Gymraeg	18
3.	Rheoli a Gweinyddu'r Cynllun	20
	• Caffaeliad	20
	• Llywodraethiant a chraffu cadarn	20
	• Cynlluniau Adrannol	20
	• Safonau Gwasanaethau yr Iaith Gymraeg	21
	• Gwefan	21
4	Sgiliau Ieithyddol - Cymharu Anghenion a Chapasiti Gwasanaeth	21
	• Sgiliau a hyfforddiant Adnoddau Dynol	21
5.	Prif ffrydio'r Gymraeg	22
	Aseiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, newidiadau i weithdrefnau ac arfer da wrth hyrwyddo'r iaith	
6.	Dadansoddiad o Berfformiad yn ôl Blaenoriaethau a Thargedau	25
	Meysydd sydd angen eu trafod	25
7.	Cyhoeddi Gwybodaeth a Pherfformiad	27
	Arfer Da	
	Monitro	
8	Gwybodaeth arall	27
	• E-lywodraeth	
	• Manylion cyswllt	27
	Atodiad 1 - Siaradwyr Cymraeg yn ôl Ward Cyfrifiad 2011	28

Cyflwyniad

Ar 22 Tachwedd 2012 cymeradwyodd Cyngor Sir Fynwy ei Gynllun Iaith Gymraeg newydd. Mae'r Cynllun hwn yn nodi sut y bydd y Cyngor yn darparu ei wasanaethau i safon gyfartal yn y Gymraeg ac yn y Saesneg. Mae'r adroddiad monitro blynyddol yma'n adlewyrchu'r gwaith a wnaed ym mlwyddyn ariannol 2012-13, yn dynodi cynnydd o gymharu â'r Cynllun Gweithredu ac yn rhoi manylion arfer da a datblygiadau sylweddol.

Gan ddechrau o lefel isel iawn o ddarpariaeth gwasanaeth yn y Gymraeg, mae'r Cyngor yn parhau i wneud camau breision wrth ddatblygu cwrpas ac ansawdd ei wybodaeth i'r cyhoedd sydd ar gael yn y Gymraeg. Mae canllawiau clir ac adnoddau yn awr ar gael i staff yng nghyswllt cyfieithu, darpariaeth gwasanaethau a gofynion yng nghyswllt y Gymraeg. Mae'r Cyngor wedi cyflawni ei addewid hir-sefydlog o ddatblygu gwefan gorfforaethol ddwyieithog ac mae'n gweithio mewn partneriaeth gyda phreswylwyr Sir Fynwy sy'n siarad Cymraeg ac yn gofyn iddynt wneud y dilynol:

- Defnyddio fersiwn Cymraeg y wefan pan maent yn chwilio am wybodaeth y Cyngor
- Dweud wrthym pan neu lle nad yw tudalennau Cymraeg ar y wefan yn gyfoes neu unrhyw faterion eraill
- Edrych ar ddogfennau strategol allweddol ac ymateb i ohebiaeth ymgysylltu i sicrhau ein bod yn rhoi ystyriaeth briodol i'r Gymraeg yn Sir Fynwy.

Wrth ddatblygu dull sy'n canoli ar y dinesydd wrth ddatblygu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg, mae'r Cyngor yn cydnabod y gall fod anawsterau wrth recriwtio staff sy'n siarad Cymraeg. Gobeithir y bydd datblygu Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg a gaiff ei gweithredu'n gadarn yn annog siaradwyr Cymraeg o Sir Fynwy ac ymhellach i ffwrdd i wneud cais am swyddi "Cymraeg yn Hanfodol" o fewn y Cyngor.

Mae'r ffaith fod lefel y galw am wasanaethau Cymraeg yn y sir, yn ôl unrhyw gyfrif yn isel iawn (cyfrifiad 1991 - dim ond 2.3% o boblogaeth Sir Fynwy oedd yn siarad Cymraeg adeg) Cynllun Iaith Gymraeg cyntaf Cyngor sir Fynwy yn 1998 yn dystiolaeth o dwf sylweddol yr iaith yn Sir Fynwy dros yr ugain mlynedd ddiwethaf. Dangosodd cyfrifiad 2001 y gallai 9.3% o boblogaeth y sir siarad Cymraeg. Cafodd sefydlu dwy ysgol gynradd Gymraeg, Ysgol y Ffin ac Ysgol Gymraeg y Fenni, cynnwys y Gymraeg yn y cwricwlwm cenedlaethol a thwf cynyddol ymysg preswylwyr o bob oedran mewn dysgu'r iaith i gyd eu hadlewyrchu yn y cynnydd sylweddol yn nifer y siaradwyr Cymraeg. Mae Cyfrifiad 2011 unwaith eto wedi dangos cynnydd bychan yn nifer y siaradwyr Cymraeg sy'n byw yn Sir Fynwy o 9.3% i 9.9% neu 8,780 o bobl (un o ddim ond 2 Gyngor yng Nghymru i weld cynnydd). Bydd yr awdurdod wedi bod â rhan yn hyn oherwydd y gwasanaeth Cymraeg y mae'n ei ddarparu ar lefel ysgolion a hefyd addysg oedolion, sydd ill dau yn ffynnu yn y Sir ar hyn o bryd.

Nawr mae'r gwaith gwirioneddol galed yn dechrau i gynnal y cynnydd mewn siaradwyr ac mae gennym ni fel Cyngor rôl bwysig iawn yn y nod yma.

Paul Matthews
Prif Weithredwr

Cynghorydd Peter Fox
Arweinydd y Cyngor

Cynghorydd Phylip Hobson
**Dirprwy Arweinydd y Cyngor
a Hyrwyddwr Cydraddoldeb**

1. Cydymffurfiaeth â'r Cynllun Iaith Gymraeg

Mae Cynllun Iaith Gymraeg Cyngor Sir Fynwy yn cynnwys y cynllun gweithredu dilynol o fesurau a dyddiadau targed. Gan fod y Cynllun Iaith Gymraeg gwreiddiol (2008-2011) wedi dyddio, cytunwyd ar gynllun gweithredu (islaw) gyda Chomisiynydd y Gymraeg yn Ebrill 2012. Penderfynwyd yn ddilynol i ddiwygio'r hen Gynllun Iaith Gymraeg i gael cynllun hollol gyfredol. Ar gyfer dibenion yr adroddiad monitro yma, cafodd y Cynllun Gweithredu ei ail-gynllunio gan ychwanegu colofn yn cynnwys sylwadau ar gynnydd y Cyngor wrth weithredu pob mesur ym mlwyddyn gyntaf y cynllun gweithredu.

Cynllun Gweithredu 2012 -2013

Cynllunio a Chyflawni Gwasanaeth

PARAGRAFF	MESUR	TARGED BLWYDDYN UN	CYNNYDD	CYFRIFOLDEB
4.1.1	Aseu canlyniadau ieithyddol y polisiau neu'r mentrau newydd	Archwilio sampl o Aseidiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb i fesur nifer y newidiadau i bolisiau iaith Gymraeg.	Mae'r Gymraeg yn un o'r nodweddion gwarchoddedig a ystyrir yn ofalus yn y broses Aseiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb. Fe'i cynhwysir yn yr "Her Ddechreuol" a dogfen sgrinio'r Aseiad. Mae hefyd yn un o'r nodweddion gwarchoddedig yn unrhyw hyfforddiant ar yr Aseiad gan Gyngor Sir Fynwy.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/Awduron polisiau ac ati
4.1.2	Cyhoeddi canllawiau i staff ynglŷn ag aseu cynigion newydd	Adolygu'r canllawiau sydd ar gael a'u hail-gyhoeddi	Adolygu polisi Aseiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb a sesiynau gyda thimau Rheoli Adrannol. Diwygio, ac ailgyhoeddi canllawiau gyda chyhoeddusrwydd ar Y Pwynt.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg

4.3, 4.4, 4.5, 4.6	Sicrhau fod y Cyngor ac unrhyw drydydd parti perthnasol yn cydymffurfio â'r Cynllun	Archwiliad ddwywaith y flwyddyn	Cynnwys manylion mewn dogfennau contract. Y flwyddyn nesaf bydd angen edrych ar ddatblygu proses fonitro a sicrhau y cynhwysir gofynion iaith lle'n briodol.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Tîm Caffael
--------------------	---	---------------------------------	---	--

Delio gyda'r Cyhoedd sy'n siarad Cymraeg

PARAGRAFF	MESUR	TARGED BLWYDDYN UN	CYNNYDD	CYFRIFOLDEB
5.1.1, 5.1.2	Croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg ac ateb yn y dewis iaith	Archwilio gweithdrefnau'n chwarterol	Daw'r holl ohebiaeth Gymraeg i Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg a Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg i'w chyfieithu. Maent hefyd yn sicrhau y caiff ymatebion eu cyfieithu.	Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/ Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.1.3	Sicrhau bod y raddfa amser ar gyfer ymateb i lythyrau Cymraeg a Saesneg yn gyfartal	Archwilio gweithdrefnau'n chwarterol	Caiff yr holl waith cyfieithu ei drin gan Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg gan felly sicrhau y cydymffurfir ag amserlenni.	Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/ Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.1.4	Llunio rhestr o enwau'r sawl sy'n dymuno derbyn gohebiaeth yn Gymraeg.	Datblygu cronfa ddata o ddewisiadau iaith mewn cysylltiad â phob maes gwasanaeth	Wrthi'n datblygu cronfa ddata/ Angen edrych ar logisteg rhannu'r wybodaeth yma ar draws y Cyngor	Swyddog Polisi yr Iaith Gymraeg/Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/ SRS Technoleg Gwybodaeth

5.1.5	Cyhoeddi canllawiau diwygiedig i aelodau staff, ynglŷn â gohebiaeth yn Gymraeg.	Adolygu, diweddarau ac ail-gyhoeddi canllawiau fel y bo'n briodol	Cynllun iaith Gymraeg newydd yn cynnwys manylion a anfonwyd at staff allweddol a'i gyhoeddi ar "Y Pwynt"	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid
5.1.6	Sicrhau bod cylchlythyrau a llythyrau safonol yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog	Archwilio llythyrau safonol, cylchlythyrau a chytuno ar y cyfieithiad.	Mae angen sylw i hyn i sicrhau cysondeb ar draws y Cyngor	Holl staff adrannol perthnasol
5.1.7	Sicrhau yr anfonir ateb yn Gymraeg i unrhyw ohebiaeth Gymraeg a dderbynnir	Archwilio gweithdrefnau'n chwarterol	Daw'r holl ohebiaeth Gymraeg i Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg a Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg i'w gyfieithu. Maent hefyd yn sicrhau y caiff ymatebion eu cyfieithu.	Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/ Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.1.8	Sicrhau bod gohebiaeth yn Gymraeg yn derbyn ateb yn Gymraeg	Archwilio gweithdrefnau'n chwarterol	Daw'r holl ohebiaeth Gymraeg i Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg a Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg i'w gyfieithu. Maent hefyd yn sicrhau y caiff ymatebion eu cyfieithu	Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/ Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.1.9	Datblygu ymateb dwyieithog i ohebiaeth awtomatig	Archwilio ac adolygu'r gweithdrefnau presennol mewn cysylltiadau â meysydd gwasanaeth. Cyflwyno peth gohebiaeth awtomatig dwyieithog	Ni chafodd y maes yma ei drin eto	Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/Penaethiaid Gwasanaethau

5.2.1	Ateb galwadau ffôn yn y ddwy iaith	Archwilio ac adolygu cyfarchion dwyieithog trwy gynllun 'cwsmer cudd'.	Gofynnwyd i Menter Iaith BGTM ymgymryd â'r dasg yma	Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/Menter Iaith BGTM
5.2.2	Darparu hyfforddiant ffôn a hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg i aelodau staff newydd	Gwerthuso'r gweithdrefnau presennol	Caiff hyfforddiant ffôn a sesiwn ymwybyddiaeth eu cynnwys fel rhan o Raglen Sefydlu Staff a'u cynnwys yn y Cynllun Iaith Gymraeg newydd	Hyfforddiant Corfforaethol/Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.2.3	Cyhoeddi canllawiau i staff ar sut i drin galwadau ffôn Cymraeg.	Adolygu Canllawiau Staff y Cynllun Iaith Gymraeg a'u hail-adolygu.	Cynhwysir gwybodaeth fanwl yn y Cynllun Iaith Gymraeg a chynhelir sesiwn yn rhaglen Sefydlu'r Staff. Rhoddir mwy o gyhoedduswydd i'r broses pan fydd Rhestr Cysylltiadau Trydydd Parti y Cyngor ei gorffen.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid
5.2.4	Darparu negeseuon corfforaethol dwyieithog ar beiriannau ateb.	Archwilio ac adolygu'r gweithdrefnau presennol. Cyflwyno negeseuon corfforaethol dwyieithog ar beiriannau ateb.	Ni chafodd y maes yma ei drin eto	Goruchwyliwr Derbynfa/Rheolwr Mynediad Cwsmeriaid/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
5.3.1	Gwahodd cyfraniadau yn ystod cyfarfodydd cyhoeddus yn Gymraeg neu Saesneg	Holi'r cyhoedd ynghylch dewisiadau ac ymholiadau blaenorol. Adolygu ac ail-gyhoeddi'r canllawiau sydd ar gael.	Adolygu canllawiau, diweddarau a rhoi cyhoedduswydd eto.	Gwasanaethau Democrataidd/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg

5.3.4	Datblygu gwefan dwyieithog	Adolygu lefel y Gymraeg ar y wefan. Gorffennaf 2012 - cyfieithu 322 o dudalennau (1.7%). Cyfieithu tudalennau 2 adran y mis a chwblhau 100% erbyn Ionawr 2013. Llunio protocolau o ran y newyddion diweddaraf ar y wefan a'u cyfieithu.	90% o wefan y Cyngor wedi'i chwblhau erbyn 31 Mawrth 2013. Y ffigur yn ddim ond 90% gan fod y Cyngor yn sicrhau gwefan newydd yn y dyfodol agos iawn a bydd yn sicrhau cwblhau yn fuan wedyn.	Tîm Gwefan, Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
-------	----------------------------	---	---	---

Wyneb Cyhoeddus y Cyngor

PARAGRAFF	MESUR	TARGED BLWYDDYN UN	CYNNYDD	CYFRIFOLDEB
6.1.1	Sefydlu hunaniaeth gorfforaethol ddwyieithog	Cyhoeddi copi Cymraeg o'r Adroddiad Brandio sydd ar y gweill, ei gyhoeddi a sicrhau ei fod ar gael i aelodau staff	Y Cabinet wedi datblygu a chytuno ar y Strategaeth Hunaniaeth Gorfforaethol (Adroddiad Brandio)	Tîm Cyfathrebu Corfforaethol
6.1.2	Cyhoeddi canllawiau ar hunaniaeth gorfforaethol	Cyhoeddi copi Cymraeg o'r Adroddiad Brandio sydd ar y gweill, ei gyhoeddi a sicrhau ei fod ar gael i aelodau staff	Cyhoeddwyd ar "Y Pwynt"	Tîm Cyfathrebu Corfforaethol

6.2	Sicrhau bod arwyddion newydd a rhai sydd yn cymryd eu lle mewn mannau cyhoeddus yn ddwyieithog; cyhoeddi canllawiau ar hyn	Archwilio ac adolygu'r gweithdrefnau presennol. Eu hail-gyhoeddi ar gyfer staff.	Datblygwyd nodyn canllaw a'i anfon at Bennaeth Gwasanaethau Eiddo sy'n gyfrifol am yr holl arwyddion ar eiddo'r Cyngor. Cynhwysir manylion hefyd yn y Cynllun Iaith Gymrag newydd a gafodd ei ddosbarthu'n eang a'i gyhoeddi ar "Y Pwynt".	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Gwasanaethau Eiddo
6.2.5, 6.2.6	Annog y defnydd o enwau Cymraeg ar gyfer datblygiadau newydd a datblygu rhestr safonol o enwau lleoedd yn Gymraeg	(a) Ymgynghori â Chynghorau Tref/ Cymuned i sicrhau eu bod yn hapus â'r rhestr a baratowyd. (b) Creu a chyhoeddi dogfen protocol arwyddion.	(a) Ni chafodd y maes hwn ei drin hyd yma (b) Ar hyn o bryd defnyddir y rhestr safonol o enwau lleoedd a gyhoeddwyd gan Fwrdd yr Iaith Gymraeg 2 flynedd yn ôl wrth gynghori ar gyfieithu neu gywirdeb enwau lleoedd. Datblygwyd protocol a chytunwyd arno gyda Priffyrdd.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Priffyrdd
6.3	Cyhoeddi meini prawf ynghylch y dogfennau a ddylai fod yn ddwyieithog	Adolygu, diweddarau ac ail-gyhoeddi	Fel rhan o'r Cynllun Iaith Gymraeg newydd, cafodd polisi golygyddol ei ddatblygu a'i gyhoeddi ar "Y Pwynt" fel dogfen ar wahân ac fel rhan o'r Cynllun Iaith Gymraeg	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
6.4.2	Cyhoeddi canllawiau ar lunio ffurflenni	Adolygu, diweddarau ac ail-gyhoeddi	Mae'r Cynllun Iaith Gymraeg yn rhoi canllawiau a dolen i Gomisiynydd y Gymraeg ar ddylunio dwyieithog. Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg a Swyddog Cymomrth yr Iaith Gymraeg hefyd yn cynghori adrannau ar ddylunio dwyieithog os oes angen.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg

6.5.1	Cyhoeddi datganiadau i'r wasg yn Gymraeg a dwyieithog lle'n briodol	Adolygu'r % o ddatganiadau i'r wasg yn Gymraeg a chymharu â'r % yn Saesneg. Rhyddhau o leiaf 20% o ddatganiadau i'r wasg yn Gymraeg/ dwyieithog.	Ar ôl trafod gyda'r Pennaeth Cyfathrebu - byddwn yn edrych ar sicrhau fod yr holl ddatganiadau i'r wasg ar y wefan yn Gymraeg ac yn Saesneg. Bydd datganiadau i'r wasg Gymraeg yn Gymraeg os yw'n ymwneud â phwnc yn ymwneud â'r Gymraeg. Bydd datganiadau i'r wasg ar y wefan gorfforaethol yn Gymraeg a Saesneg.	Tîm Cyfathrebu Corfforaethol
6.6.1	Cyflwyno arddangosfeydd ac arddangosiadau y Cyngor yn ddwyieithog	Adolygu % yr arddangosfeydd/ arddangosiadau Cymraeg o gymharu â'r Saesneg. Penderfynu pa rhai sy'n gymwys/addas i fod yn Gymraeg	Ni chafodd y maes hwn ei drin hyd yma	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Tîm Cyfathrebu Corfforaethol
6.6.2	Cyhoeddi canllawiau ar hysbysebu a chyhoeddus-rwydd	Adolygu, diweddarau ac ail-gyhoeddi	Ni chafodd y maes hwn ei drin hyd yma	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Tîm Cyfathrebu Corfforaethol
6.6.3	Cynnal arolygon cyhoeddus yn y ddwy iaith	Cynnal adolygiad o arolygon cyhoeddus. Canfod % yr arolygon Cymraeg/Dwyieithog o gymharu ag uniaith Saesneg.	Dechreuwyd ar y broses ond mae angen gwneud hynny mewn modd cyson ar draws y Cyngor	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Pennaeth Partneriaeth ac Ymgysylltu/Penaethiaid Adrannol

6.7.1	Llunio hysbysiadau swyddogol a chyhoeddus yn ddwyieithog	Ceisio/crynhoi cofrestr o hysbysiadau cyhoeddus. Llunio 30% o hysbysiadau Cymraeg/dwyieithog o gymharu ag uniaith Saesneg.	Ni chafodd y maes hwn ei drin hyd yma.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol
6.7.2	Hysbysebu yn Gymraeg am swyddi lle mae'r Gymraeg yn hanfodol.	Arfer presennol – hysbysebu'n ddwyieithog.	Mae'r Cynllun Iaith Gymraeg yn cynghori fod swyddi lle mae'r Gymraeg yn hanfodol yn cael eu hysbysebu yn Gymraeg yn unig. Mae angen sicrhau y gwneir hyn pan gaiff swyddi eu hysbysebu.	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
6.7.3	Cyhoeddi canllawiau diwygiedig ar hysbysiadau cyhoeddus a hysbysebion recriwtio	Adolygu, diweddarau ac ail-gyhoeddi	Fel uchod a gwneud yn sicr fod y broses wedi ymwreiddio pan mae'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg ar waith.	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
6.8.1	Sicrhau bod dewis iaith ar gael yng nghyfarfodydd y Cyngor.	Archwilio ac adolygu gweithdrefnau. Llunio canllawiau mewn cydweithrediad â'r swyddogion perthnasol.	Ni chafodd y maes yma ei drin hyd yma.	Gwasanaethau Democrataidd/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg

Rhoi'r Cynllun ar Waith a'i Fonitro

PARAGRAFF	MESUR	TARGED BLWYDDYN UN	CYNNYDD	CYFRIFOLDEB
7.1.1	Datblygu Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Dechrau gweithredu Strategaeth Sgiliau Cymraeg	Y Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg ar 5 Mehefin 2013	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
7.1.2	Pennu a oes swyddi penodol lle mae hyfedredd yn y Gymraeg yn hanfodol	Adolygu'r swyddi presennol a'r galw drwy'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/ Penaethiaid Gwasanaeth
7.1.3	Cynnal arolygon i ganfod nifer y staff sy'n siarad Cymraeg neu'n dysgu'r iaith, a'u lleoliad o fewn y sefydliad	Adolygu'r swyddi presennol a'r galw drwy'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Adrannau
7.1.4	Paratwir strategaeth i fynd i'r afael â'r diffyg staff sy'n siarad Cymraeg mewn meysydd gwasanaeth penodol	Adolygu'r swyddi presennol a'r galw drwy'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau leithyddol Cymraeg	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Adrannau

7.2	Datblygu rhaglen hyfforddi iaith Gymraeg	Adolygu'r rhaglen bresennol, rhoi mesurau newydd ar waith	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
7.3	Ystyried gallu ieithyddol wrth recriwtio staff	Asesu gofynion ieithyddol swyddi gwag	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg	Adnoddau Dynol/ Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/ Adrannau
7.4	Annog hyfforddiant galwedigaethol yn y Gymraeg	Adolygu a chanfod y meysydd lle byddai hyfforddiant yn ddymunol	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Hyfforddiant Corfforaethol
7.5.2	Sicrhau bod meddalwedd Cysgliad ar gael i staff sy'n siarad Cymraeg	Cydweithio gyda'r adran TG i asesu prosesau/ymarferoldeb	Caiff ei drin fel rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg. Angen sefydlu rhestr o siaradwyr Cymraeg rhugl trydydd parti.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg/Darparydd Technoleg Gwybodaeth SRS
7.6	Delio â chwynion yn Gymraeg	Adolygu/Archwilio protocolau cwynion. Canfod % y cwynion a dderbyniwyd yn Gymraeg a dderbyniodd ateb yn Gymraeg o fewn y raddfa amser angenrheidiol. Sicrhau bod 100% o'r cwynion a dderbyniwyd yn Gymraeg yn cael eu hateb yn Gymraeg/dwyieithog	Caiff 100% o'r cwynion a dderbynnir yn Gymraeg ateb Cymraeg. Caiff 100% ateb yn yr amserlen ofynnol.	Swyddog Cwynion Cwsmeriaid Corfforaethol / Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg / Swyddog adrannol perthnasol

7.7.2	Paratoi a chyflwyno Adroddiad Monitro Blynyddol i Fwrdd yr Iaith Gymraeg	Arfer presennol	Aiff Adroddiad Monitro Blynyddol i'r Cabinet ar 5 Mehefin 2013 ac wedyn i Gomisiynydd yr Iaith Gymraeg erbyn 30 Mehefin 2013	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
8.1, 8.2, 8.3	Cyhoeddusrwydd i'r Cynllun	Arfer presennol	Cyhoeddir yn allanol ar wefan ddwyieithog y Cyngor, cyhoeddir yn fewnol ar "Y Pwynt" ac yng nghylchgrawn staff y Cyngor "Team Spirit". Aiff i i Rwydwaith Siaradwyr Cymraeg Sir Fynwy a sefydliadau partner pan gaiff ei gytuno'n derfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg. Aiff copi ar Facebook a Twitter.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Cyfathrebu Corfforaethol
8.4	Annog datblygu Menter Iaith	Trefnu cyfarfodydd ddwywaith y flwyddyn rhwng Menter BGTM a Swyddog yr Iaith Gymraeg	Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg yn Gyd-Gadeirydd Menter BGTM ac yn cyd-fynd yn llawn â'i ddatblygiad parhaus.	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg
9	Adolygu gweithrediad y Cynllun a'r targedau.	Arfer presennol	Adolygir cynnydd yn rheolaidd fel rhan o fonitro'r Cynllun Prosiect mewn adolygiadau perfformiad y Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg gan y rheolwr llinell	Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg /Pennaeth Adnoddau a Rheoli Perfformiad

2. Gwasanaethau Rheng-flaen yn y Gymraeg

Gwasanaeth Ieuenctid Sir Fynwy yn gweithio gyda'r iaith Gymraeg a'i diwylliant 2012-13

Clwb y Fenni - nosweithiau Mercher

- Gweithredir y clwb yma ar gyfer disgyblion o'r ysgol gynradd Gymraeg leol. Mae'r niferau'n cynyddu bob wythnos gyda chyfartaledd o 12 o bobl ifanc yn mynychu. Cefnogir y clwb gennym ni a'r Urdd. Fe'i defnyddir fel amser hamdden ar gyfer pobl ifanc i sgwrsio a chynnal gweithgareddau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Dug Caeredin - nosweithiau Mawrth, Y Fenni

- Caiff y clwb yma ei redeg ar gyfer pobl ifanc sy'n gorffen eu gwobrau Dug Caeredin drwy gyfrwng y Gymraeg. Maent un ai ar lefel arian neu aur ar hyn o bryd. Mae cyfanswm o 20 yn y grŵp ac mae'r nifer sy'n bresennol yn amrywio bob wythnos yn dibynnu ar y maes llafur.

Clwb Cil-y-Coed - amser cinio dydd Mercher

- Ar hyn o bryd mae hwn yn gyfarfod grŵp anffurfiol gyda'r Urdd gan ei fod ar gyfer pobl ifanc 16-18 oed gyda 12 yn mynychu'n wythnosol. Mae Lloyd Harris yn eu cefnogi wrth ddefnyddio'r Gymraeg a chynyddu ei hyder yn defnyddio'r iaith tu allan i'r ystafell ddosbarth. Mae'r cyfan yn dysgu'r Gymraeg fel ail iaith. Y bwriad yw i'r bobl ifanc hyn wirfoddoli i gynnal darpariaeth gweithgareddau iau ar gyfer disgyblion yn yr ysgol gynradd Gymraeg leol. Bydd Gwasanaeth Ieuenctid Sir Fynwy a'r Urdd yn edrych gyda'i gilydd ar gyflenwi cyfleoedd hyfforddiant a gwirfoddoli ar gyfer y bobl ifanc yma.

Hyfforddiant Gwaith Ieuenctid – Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg

- Ar ôl trafodaethau gyda Josh Klein, Swyddog Hyfforddiant Gwasanaeth Ieuenctid, trefnwyd hyfforddiant yn y Gymraeg ar gyfer staff ieuenctid yn Chwefror 2013. Bu 20 o staff yn bresennol a dysgu technegau syml i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith gyda phobl ifanc. Gobeithiwn gynnal hyn eto yn ystod y flwyddyn nesaf ar gyfer mwy o staff.

Dydd Gŵyl Dewi

- Mae pob darpariaeth o fewn y gwasanaeth ieuenctid yn dathlu'r diwrnod yma gyda phobl ifanc drwy amrywiaeth o weithgareddau sy'n cynnwys iaith, diwylliant a hanes.

Darpariaeth cwnsela

- Mae gennym ddarpariaeth cwnsela ar gyfer pobl ifanc 11-25 oed. Mae aelod o'r tîm yn siarad Cymraeg a all gynnig cwnsela drwy gyfrwng y Gymraeg os oes angen.

Dangosyddion Iaith Gymraeg

Nifer o flynyddoedd yn ôl, dynododd Bwrdd yr Iaith Gymraeg (bellach Swyddfa'r Comisiynydd Iaith) 6 o Ddangosyddion (DIG 1-6) penodol ar y Gymraeg ac argymhell y dylid eu cynnwys yng Nghynlluniau Iaith Gymraeg pob Awdurdod Lleol. Islaw mae adroddiad manwl ar gynnydd y Cyngor ar y dangosyddion hyn. Er mwyn ceisio osgoi ailadrodd bydd y dangosyddion yn ymddangos ar bwytiau penodol yn y ddogfen yma yn yr adrannau lle teimlir eu bod yn ffitio orau.

Staffio (DIG 2, DIG 5)

- Cytunodd y Cabinet ar Strategaeth Sgiliau Iaith Gymraeg ar 5 Mehefin 2013 a bydd y gwaith yn dechrau ar unwaith ar y cynllun gweithredu 3 blynedd.
- Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg eisoes wedi dechrau ar y gwaith o ganfod siaradwyr Cymraeg a dysgwyr ac ati ymysg y staff ac Aelodau Etholedig y Cyngor. Cynhelir archwiliad llawn fel rhan o'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg a bydd yn galluogi'r Cyngor i asesu anghenion y dyfodol, recriwtio, hyfforddiant ac ati. Bydd hefyd yn cynorthwyo i

sicrhau fod gan Gofal Cymdeithasol a lechyd nifer ddigonol o staff i fedru darparu gwasanaeth i siaradwyr Gymraeg dan strategaeth 'Mwy na Geiriau' Llywodraeth Cymru.

- Y canfyddiadau dechreuol yw bod 18+ o bobl sy'n siarad Cymraeg yn rhugl, 8 canolraddol a 17 dysgwr. Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wrthi'n paratoi rhestr ac mae'n bwriadu cysylltu â'r staff rhugl i asesu eu sgiliau a gofyn os byddent yn fodlon gweithredu fel siaradwyr Cymraeg trydydd parti ar gyfer y Cyngor. Bydd y rhestr derfynol yn cynnwys manylion enw, adran, swydd, gweithle a gradd.
- Unwaith y cawsom gytundeb staff, caiff y rhestr ei chyhoeddi a bydd ar gael ar draws pob adran o'r Cyngor ac ar "Y Pwynt".
- Er y disgwylir i'r holl staff ateb galwadau ffôn allanol yn ddwyieithog fel yn ôl Cynllun Iaith Gymraeg yr Awdurdod, dan y Strategaeth Sgiliau Iaith Gymraeg mae angen adolygiad o ofynion iaith swyddi sy'n wynebu'r cyhoedd ym mhob cyfarwyddiaeth.
- Unwaith yr adolygwyd yr holl swyddi, mae angen hysbysebu swyddi a ddynodwyd fel rhai lle mae'r Gymraeg yn hanfodol fel a phryd y deuant yn wag. Y weithdrefn bresennol yw os yw person yn dymuno derbyn gwasanaeth yn Gymraeg, y caiff yr alwad/e-bost eu trosglwyddo i'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg neu Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg neu i aelod o restr o siaradwyr Cymraeg (sydd ar gael i'r holl staff drwy'r cyfeiriadur ffôn) a all drin gyda'r ymholiad neu weithredu fel trydydd parti.
- Mae manylion y protocolau ar gyfer delio gyda gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg hefyd yn nogfen Canllawiau Staff y Cynllun Iaith Gymraeg.

3. Rheoli a Gweinyddu'r Cynllun

Caffaeliad (DIG 1)

- Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi adolygu dogfennau contract y Cyngor a ddatblygwyd gan Consortiwm Pwrcasu De Cymru. Mae'r consortiwm yma'n cynnwys llawer o gynghorau De Cymru ac mae'r dogfennau yn cydymffurfio gyda phob agwedd o ddeddfwriaeth cydraddoldeb (Mesur yr Iaith Gymraeg 2011 a Deddf Cydraddoldeb 2010). Fel rhan o gynllun gweithredu'r cynllun newydd, bydd y Swyddog Poilisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg yn cwrdd gyda'r Tîm Caffael i drafod y ffordd orau bosibl ar gyfer monitro ar gyfer cydymffurfiaeth wrth gyflenwi contract.
- Ni adroddwyd unrhyw fethiant trydydd parti i gydymffurfio gyda'r Cynllun.

Llywodraethiant a chraffu mewnol cadarn

- Mae Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi datblygu cynllun prosiect cynhwysfawr sy'n rhoi manylion y camau gweithredu sydd eu hangen a'r amserlenni y cytunwyd arnynt ar gyfer cwblhau a nodwyd yng nghynllun gweithredu'r Cynllun Iaith Gymraeg. Caiff y cynllun prosiect ei drafod a'i graffu'n fisol gyda Phennaeth Adnoddau a Rheoli Perfformiad.

Cynlluniau busnes adrannol –

- Bydd y Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg yn siarad gyda'r Tîm Perfformiad i ddechrau trafodaethau ar gynnwys camau gweithredu neu ofynion yn ymwneud â'r Gymraeg mewn cynlluniau busnes adrannol.

Safon gwasanaethau Cymraeg (DIG6)

- Dengys cofnodion i'r Cyngor dderbyn pum cwyn yn ymwneud â gweithrediad y Cynllun Iaith Gymraeg yn ystod 2012-2013 a chafodd 100% eu trin gan y Swyddog Poilisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg, y Swyddog Cwynion Corfforaethol a'r adran berthnasol i gasgliad boddhaol ac yn unol â safonau corfforaethol. Mae'r Cynllun Iaith Gymraeg - Canllawiau i Staff - yn rhoi canllawiau ar gwynion yn ymwneud â maes gwasanaeth penodol a hefyd gwynion yn ymwneud â'r Cynllun Iaith Gymraeg.

Gwefan

- Cwblhawyd tua 90% o'r wefan Gorfforaethol. Mae'r Cyngor yn prynu gwefan newydd ac unwaith y trosglwyddir yr wybodaeth i'r safle newydd, eir i'r afael â gweddill yr wybodaeth nas cyfieithwyd hyd yma. Mae'r Cyngor yn falch iawn o'r cynnydd a wnaethant yn y maes yma gan y bu'r broses yn gymhleth, anodd, costus a beichus o ran amser. Ar ôl dweud hynny mae'n debyg mai'r wefan gorfforaethol yw dull allweddol y Cyngor i roi gwybodaeth i breswylwyr Sir Fynwy, felly mae'n rhaid rhoi lefelau priodol o adnoddau i sicrhau ei fod yn hygyrch i bawb.

4. Sgiliau Ieithyddol: Cymharu Anghenion a Chapasiti Gwasanaeth

Adnoddau Dynol - Sgiliau a hyfforddiant (DIG 4a a 4b)

- Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi gwneud peth cynnydd dechreuol wrth leoli siaradwyr a dysgwyr Cymraeg: hyd yma dynodwyd 18+ o siaradwyr Cymraeg rhugl, 8 canolraddol a 17 dysgwr. Cynhelir archwiliad llawn er mwyn rhoi gwybodaeth ar gyfer ein gofynion dan y Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg a strategaeth 'Mwy na Geiriau'.
- Cynhaliodd y Cyngor **gwrs blasu 2 ddiwrnod** mewn cysylltiad â Chyngor Torfaen ac 8 aelod o staff a fedrodd gael profiad o sut beth fyddai dysgu Cymraeg a beth fyddai'r holl broses yn ei olygu.

- Trefnwyd **hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg** ar gyfer staff ieuencid yn Chwefror 2013. Bu 20 o staff yn bresennol a dysgu technegau syml i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith gyda phobl ifanc.
- Roedd **cyrsiau Cymraeg yn y gweithle** ar gael i staff ac mae'n siom mai dim ond 5 o staff y Cyngor sydd wedi mynychu cyrsiau. Credir fod yr ansicrwydd dros leoliad swyddfeydd wedi gwneud pobl yn amharod i ymrwymo i hyfforddiant on byddir yn gwneud ymgyrch gref yn 2013-14. Mae Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg a Swyddog Cymorth yr Iaith Gymraeg yn ystyried cynnal cyrsiau blasu deuddydd, cyrsiau blasu amser cinio ym Mrynbuga a Magwyr a chyrsiau Cymraeg yn y Gweithle. Gan fod yr holl staff fwy neu lai wedi setlo yn eu swyddfeydd newydd, byddwn yn edrych ymlaen at wneud ymgyrch gref yn ystod y flwyddyn nesaf i sicrhau bod nifer fwy o bobl yn mynychu dosbarthiadau Cymraeg. Bydd darparu hyfforddiant i staff yn un o elfennau allweddol gwneud llwyddiant o'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg gan fod angen i ni gael y nifer briodol o siaradwyr Cymraeg i lenwi swyddi a ddynodir yn rhai lle mae'r Gymraeg yn hanfodol.
- Y **broses sefydlu gorfforaethol**, y mae angen i holl aelodau newydd o staff ei mynychu yn ogystal â rhai nad ydynt wedi dilyn y broses eto, yn cynnwys sut i ateb y ffôn yn ddwyieithog, elfen o hyfforddiant sylfaenol o ymwybyddiaeth iaith, peth gwybodaeth ar hanes y Gymraeg, agweddau tuag ati a rhai o ofynion allweddol Cynllun Iaith Gymraeg y Cyngor.

5. Prif ffrydio'r Gymraeg

Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, newidiadau gweithdrefn ac arfer da yn hyrwyddo'r iaith.

- Mae'r Cyngor wedi **cyflawni ar dri mater allweddol yn ymwneud â'r Gymraeg** - Cynllun Iaith Gymraeg newydd, Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Cymraeg a sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen i weithredu Strategaeth 'Mwy na Geiriau'.
- Wrth benderfynu ar bolisiau newydd, bydd y Cyngor yn asesu unrhyw effaith bosibl ar ei allu i gyflawni'r ymrwymadau a gynhwysir yn y Cynllun. Lle mae'n ymarferol, bydd y Cyngor yn defnyddio polisiau a chynlluniau newydd/wedi eu diweddarau i hwyluso defnydd y Gymraeg a chynorthwyo'r sefydliad yn ei waith i **brif ffrydio materion cydraddoldeb**.

- Rhagwelir y bydd y **broses Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb** yn gynyddol yn cynyddu ymwybyddiaeth swyddogion o'r Gymraeg a dechrau gweld prif ffrydio'r Gymraeg mewn polisïau, gweithdrefnau a swyddogaethau newydd. Mae gan y Cyngor ddogfen Her Cydraddoldeb a gaiff ei chwblhau ar gam cynnar yn y broses o lunio polisïau/gweithdrefnau neu ddatblygu swyddogaeth a ffurflen sgrinio Cydraddoldeb y mae'n rhaid ei llenwi i gyd-fynd ag adroddiad am benderfyniad Aelod unigol neu i'r Cabinet. Os asesir fod effaith sylweddol ar un o'r nodweddion gwarchoddedig yna mae'n rhaid cynnal asesiad llawn o'r effaith. Ym mhob un o'r tri rhan yma o'r broses, mae'r pecynnau cymorth yn cynnwys y Gymraeg fel un o'r "nodweddion gwarchoddedig" i roi'r ystyriaeth briodol iddi.
- Mae'r Cynllun Iaith Gymraeg newydd yn cynnwys **polisi golygyddol/cyfieithu** cynhwysfawr.
- Ysgrifennwyd **nodyn canllaw** gweithdrefnol ar gyfer staff Priffyrdd i sicrhau y caiff arwyddion stryd eu cyfieithu'n gywir.
- Dosbarthwyd casgliad Bwrdd yr Iaith Gymraeg o enwau lleoedd i'r Adran Priffyrdd i sicrhau bod arwyddion enwau lleoedd yn gywir.
- Cyhoeddwyd dogfen gynhwysfawr ar **broses cyfieithu** i'r Gymraeg ar "Y Pwynt".
- Mae gan y Cyngor yn awr gytundebau lefel gwasanaeth gyda 8 **cyfieithydd i'r Gymraeg** fydd yn sicrhau y gallwn ymdopi gydag unrhyw ofynion gan swyddogion am gyfieithu deunyddiau.
- Bydd Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg y Cyngor yn mynychu cyfarfodydd y **Grŵp Deddf a Rhwydiath Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru** a dod ag arfer da yn ôl i'w brif ffrydio drwy'r Cyngor.
- Cafodd Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg hyfforddiant i roi **cyfweiliadau i'r cyfryngau yn Gymraeg** ar ran y Cyngor.
- Mae'r **Grŵp Partneriaeth Strategol ar y Gymraeg** yn dod ynghyd â chynrychiolwyr o fudiadau fel yr Urdd, Menter Iaith a Chyngor Sir Fynwy, ynghyd ag Ysgol Gyfun Gwynllyw, Ysgol y Ffin ac Ysgol y Fenni er mwyn trafod darpariaeth yn y Gymraeg. Yn anffodus ni chyfarfu'r grŵp ers mis Rhagfyr 2012 oherwydd ymddeoliad y Cadeirydd, Mr Malcolm Morris, Cyfarwyddwr Addysg. Gofynnwyd i'r Cyfarwyddwr newydd, Sarah McGuinness (sy'n siarad Cymraeg yn rhugl) i gadeirio'r grŵp.
- Un o lwyddiannau allweddol y flwyddyn ariannol ddiwethaf oedd sicrhau **gwefan ddwyieithog** a chredwn fod gennym y prosesau yn eu lle ar gyfer hyn. Fel y nodwyd yn flaenorol, rydym wedi gofyn i'n grŵp o siaradwyr Cymraeg i sicrhau y cawn

ein herio wrth gyflawni'r nod yma ac mae gennym swyddog sy'n gyfrifol am olygu'r safle ac ni fyddwn yn caniatáu i ddogfennau Saesneg fynd ar y safle heb y fersiwn Cymraeg cyfatebol.

- Cynhyrchir erthygl Gymraeg bob mis yn "**Team Spirit**", cylchgrawn staff mewnol y Cyngor, er mwyn cynyddu diddordeb ac ymwybyddiaeth o'r iaith.
- Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi cyhoeddi "**Canllawiau ar gyfer Digwyddiadau Hygyrch a Chynhwysol**" sydd ar gael ar "Y Pwynt" ac sy'n cynnwys adran gynhwysfawr ar ddefnyddio'r Gymraeg mewn unrhyw ddigwyddiad ffurfiol a gynhelir gan y Cyngor.
- Mae'r Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg wedi cysylltu gydag Adnoddau Dynol am adnodd "**TWF**" ar gyfer mamau beichiog. Anfonir y pecyn at bob aelod beichiog o staff.
- Gwahoddir Menter Iaith Blaenau Gwent Torfaen Mynwy (Menter BGTM) a'r Urdd i fod yn aelodau o **baneli ymgysylltu**'r Cyngor i roi mewnbwn ar y Gymraeg i strategaethau a pholisïau allweddol y Cyngor.
- Mae Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Gymraeg yn **Gyd-gadeirydd Menter BGTM**.
- Datblygwyd **rhwydwaith** o siaradwyr Cymraeg yn Sir Fynwy a gofynnwyd iddynt graffu ar ddogfennau, cynlluniau, polisïau, strategaethau, ymgynghoriadau a holiaduron. Gofynnwyd hefyd iddynt ddefnyddio'r wefan Gymraeg a hysbysu'r Cyngor gydag unrhyw broblemau a gânt.
- Mae dau o breswylwyr oedrannus sy'n medru'r Gymraeg yng nghartrefi gofal Sir Fynwy yn cysylltu ac yn sgwrsio gyda'i gilydd ar **Skype** ar I-pad.
- Mae Amgueddfa y Fenni wedi cynhyrchu **cwis Cymraeg** ar gyfer plant ysgol sy'n ymweld â'u hatyniad - Castell ac Amgueddfa Y Fenni.
- Yn olaf mae'r Cyngor yn falch iawn i gyhoeddi y bydd yn croesawu'r **Eisteddfod Genedlaethol** i'r ardal yn 2016 (ychydig dros ganrif ers ei chynnal yn Sir Fynwy yn y Fenni y tro diwethaf fydd yn hwb enfawr i'r Gymraeg yn y Sir.

6. Dadansoddiad o Berfformiad yn ôl Blaenoriaethau a Thargedau

Cytunodd y Cyngor ar y Cynllun Gweithredu Iaith Gymraeg yn Ebrill 2012 ond oherwydd nad oedd swyddog â chyfrifoldeb penodol am y Gymraeg, ychydig iawn o waith a wnaed i ddechrau i gwblhau'r tasgau a gytunwyd. Penderfynwyd diweddarau'r holl gynllun gan nad oedd yn clymu gyda'r cynllun gweithredu newydd ac wedi dyddio. Er y problemau hyn, dengys yr adroddiad hwn y bu datblygiadau sylweddol ar dargedau eleni.

Meysydd sydd angen eu trafod o Flwyddyn 1 y cynllun gweithredu

Y camau gweithredu islaw a'r rhain na chafodd eu cwblhau o Flwyddyn 1 y Cynllun Gweithredu cynhwysfawr ar yr Iaith Gymraeg.

Caiff y rhain eu trafod yn y flwyddyn ariannol nesaf - 2013 – 2014.

- 4.3 - 4.6 - Sicrhau bod y Cyngor ac unrhyw drydydd parti perthnasol yn cydymffurfio gyda'r Cynllun - datblygu system monitro contract.
- 5.1.4 - Edrych ar geisio datblygu cronfa ddata o ddewisiadau iaith yng nghyswllt pob maes gwasanaeth.
- 5.1.6 - Sicrhau y caiff cylchlythyrau a llythyrau safonol i'r cyhoedd eu cyhoeddi'n ddwyieithog
- 5.1.9 - Datblygu adnodd dwyieithog i ohebiaeth awtomatig
- 5.2.1 - Archwilio ac adolygu cyfarchion dwyieithog drwy ymarferiad 'siopwr dirgel' - gofynnwyd i Fenter Iaith BGTM wneud y dasg hon
- 5.2.3 - Cyhoeddi canllawiau i staff presennol ar sut i ddelio gyda galwadau ffôn drwy gyfrwng y Gymraeg - mae gwybodaeth fanwl yn y Cynllun Iaith Gymraeg a chynhaliwyd sesiwn yn y rhaglen Sefydlu Staff. Rhoddir cyhoedduswydd yn ehangach i'r broses ar ôl cwblhau Rhestr Gyswllt Trydydd Parti y Cyngor.
- 5.3.1 - Gwahodd cyfraniadau Cymraeg neu Saesneg mewn cyfarfodydd cyhoeddus
- 6.2.5 - Annog defnyddio enwau Cymraeg ar gyfer unrhyw ddatblygiadau tai newydd
- 6.6.1 - Cyflwyno arddangosfeydd ac arddangosiadau'r Cyngor yn ddwyieithog
- 6.6.2 - Cyhoeddi canllawiau ar hysbysebion a chyhoedduswydd

- 6.6.3 - Cynnal arolygon cyhoeddus yn ddwyieithog - mae'r broses wedi dechrau ond mae angen ei chynnal mewn modd cyson ar draws y Cyngor
- 6.71 - Cynhyrchu hysbysiadau swyddogion a chyhoeddus yn ddwyieithog
- 6.81 - Sicrhau bod dewis iaith ar gael mewn cyfarfodydd Cyngor
- 7.1.2 – 7.5.2 – Caiff y pwyntiau hyn eu trin fel rhan o gynllun gweithredu Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Iaith Gymraeg
- Cynlluniau busnes adrannol i gynnwys gofynion y cynllun iaith Gymraeg, mae'r trafodaethau gydag uwch reolwyr wedi dechrau er mwyn sicrhau perchnogaeth adrannol o oblygiadau'r Cyngor dan y Cynllun
- Cwblhau'r wefan gorfforaethol a'i chynnal wedyn
- Sicrhau lefel dda o ymateb i archwiliad y Strategaeth Sgiliau Ieithyddol Iaith Gymraeg i gael darlun cywir o lefelau presennol sgiliau yn y Gymraeg
- Recriwtio nifer ddigonol o siaradwyr Cymraeg i swyddi a ddynodwyd fel rhai lle mae'r Gymraeg yn hanfodol.

Arfer da – I

- Gweler adran 5 islaw

Monitro

- Cysylltwyd â **rhwydwaith** o siaradwyr Cymraeg yn Sir Fynwy yn gofyn iddynt a allent graffu ar ddogfennau, cynlluniau, plisïau, strategaethau a llenwi ymgynghoriadau a holiaduron. Gofynnwyd iddynt hefyd ddefnyddio'r wefan Gymraeg a dod yn ôl i'r Cyngor gydag unrhyw broblemau a gânt. Hyd yma bu hyn yn werth chweil iawn wrth ddangos dymuniad pobl i fedru defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.

7. Cyhoeddi Gwybodaeth ar Berfformiad

Unwaith y bydd wedi'i orffen, bydd yr adroddiad ar gael ar 'Y Pwynt' ac ar wefan gorfforaethol ddwyieithog y Cyngor, www.monmouthshire.org, ac mae'n hygyrch i'r cyhoedd yn gyffredinol a hefyd i staff y Cyngor. Bydd yr holl wybodaeth ar ei berfformiad ar gael i'r cyhoedd fel copi caled neu'n electronig drwy adran Gymraeg y wefan.

8. Gwybodaeth Arall

E-Lywodraethu (DIG 3)

Fel y nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad yma, mae gan y Cyngor yn awr wefan ddwyieithog. Er mwyn cynnal ei statws cyfartal presennol yn nhermau cynnwys, rhoddwyd cwplo fesurau diogelu allweddol yn eu lle:

- Ni ellir cyhoeddi cynnwys Saesneg heb fersiwn Cymraeg cyfatebol
- Aelod o'r Tîm Cyfathrebu Corfforaethol yw'r unig un a all gyhoeddi ar y wefan
- Cafodd rhwydwaith o aelodau o'r cyhoedd yn Sir Fynwy sy'n siarad Cymraeg gyda'r dasg o fonitro'r wefan o safbwynt iaith Gymraeg

Manylion cyswllt

I gael manylion pellach ar unrhyw faterion sy'n deillio o'r adroddiad yma neu os hoffech dderbyn unrhyw ddogfennau i gefnogi'r wybodaeth a roddir yn yr adroddiad cysylltwch â:

Swyddog Polisi Cydraddoldeb a'r Iaith Gymraeg

Neuadd y Sir

Y Rhadyr

Brynbuga

Sir Fynwy

NP15 1XJ

01633 644010 alanburkitt@monmouthshire.gov.uk

Atodiad 1 - Siaradwyr Cymraeg yn Sir Fynwy yn ôl Ward

	Preswylwyr 3+	Siarad	Siarad	Siarad, Darllen ac Ysgrifennu	Siarad, Darllen ac Ysgrifennu
Enw'r Adran Etholiadol	Nifer	Nifer	%	Nifer	%
Brynbuga	2766	271	9.8	195	7
Caerwent	1735	151	8.7	114	6.6
Castell Cil-y-coed	1885	221	11.7	166	8.8
Cantref	1994	169	8.5	127	6.4
Castell	1749	173	9.9	127	7.3
Croesonnen	2330	232	10	160	6.9
Crucornau	2054	216	10.5	158	7.7
Devauden	1448	139	9.6	94	6.5
Dewstow	1888	172	9.1	120	6.4
Dixton ac Osbaston	2501	180	7.2	129	5.2
Drybridge	3291	346	10.5	238	7.2
Goetre Fawr	2332	270	11.6	197	8.4
Green Lane	2014	220	10.9	147	7.3
Grofield	1785	185	10.4	128	7.2
Hafren	1630	172	10.6	123	7.5
Lansdown	2125	202	9.5	129	6.1
Larkfield	1952	151	7.7	108	5.5
Llanbadog	1281	135	10.5	96	7.5
Llanelli Hill	3818	337	8.8	253	6.6
Llanfwyst Fawr	1811	211	11.7	158	8.7
Llangybi Fawr	1820	163	9	132	7.3
Llanover	2244	173	7.7	128	5.7
Llandeilo Gresynni	1718	164	9.5	118	6.9
Llanwenarth Ultra	1406	117	8.3	92	6.5
Maerdy	1432	150	10.5	109	7.6
Melin	2424	263	10.8	209	8.6
Mitchel Troy	1221	108	8.8	86	7
Overmonnow	2314	196	8.5	146	6.3

Portskewett	2083	220	10.6	167	8
Priordy	2117	219	10.3	166	7.8
Rhaglan	1876	209	11.1	144	7.7
Rogiet	1747	272	15.6	203	11.6
St. Arvans	1569	134	8.5	95	6.1
St. Christopher's	2490	299	12	214	8.6
St. Kingsmark	3032	247	8.1	186	6.1
St. Mary's	1776	120	6.8	82	4.6
Shirenewton	2158	172	8	112	5.2
The Elms	3536	452	12.8	335	9.5
Thornwell	2630	282	10.7	189	7.2
Trellech Unedig	2694	261	9.7	187	6.9
West End	1861	199	10.7	155	8.3
Wyesham	2072	207	10	151	7.3
Cyfanswm	88609	8780	9.90%	6373	7.20%